

GALERIA DE OBRES VALENCIANES

EL GANCHO

COMEDIA LÍRICA VALENSIANA

ORICHINAL DE

EDUARDO BUIL

Música del mestre MARIANO BARÓ BORI

58

:-: 40 séntims :-:

EDITORIAL «ARTE Y LETRAS»
AVENIDA DE VICTORIA EUGENIA, LETRA V.
VALENCIA

- Núm. 1 Carabasa m'han donát... - De José M. Juan García
- 2 El Millor Castic. - De Enrique Beltrán..
- 3 El dolor de fer bé. - De J. Peris Celda.
- 4 La Menga. - De J. Soler Peris.
- 5 ¡Aixina debíen ser totes!... - De José M.ª Garrido
- 6 De Fill a Fill. - De Manuel Navarrete.
- 7 Fallo a blanques. - De José M.ª Juan García.
- 8 Terra l'angósa. - De Paco Barchino.
- 9 Mal instint. - De José M.ª Mateu.
- 10 ¿Y diñuen qu' el peix es car? - De Visent Montesino.
- 11 El tenorio del carrer. - De Eduardo Buil.
- 12 El marit de la machor y el novio de la menuda. - De José M.ª Juan García y J. Ferrer Vercher.
- 13 Picardies d'estudiant - De Visent Luis Puchol.
- 14 ¡Ya soc pare, ya soc pare! - De Pepe Angeles.
- 15 Les festes d'un poblet o la filla del clavari - De Salvador Soler Lluch.
- 16 La Festa de la Flor - De Felipe Meliá.
- 17 Les dos chermanes. - De Eduardo Buil
- 18 ¡Ya no sóna la guitarra! - De Felipe Meliá.
- 19 Els quatre séros - De Pepe Serred Mestre.
- 20 El llenguache del tabaco y ¡Eixos Caseros!... - De Felipe Meliá.
- 21 Hiá que tindre carácter. - De M. Haro López.
- 22 Al treballaor, faena, De Pepe Angeles.
- 23 Els fills dels vells. - De Felipe Meliá.
- 24 De sacristá a torero. - De Leopoldo G. Blat y Vicente Broseta Rosell.
- 25 ¡Pobres flors! - De Arturo Casinos
- 26 En el pecat va la penitensia. - De Francisco Mínguez.
- 27 Rosa de Valencia. - De Eduardo Buil y Chusep Jover Navarro.
- 28 Més allá de la lley. - De J. Peris Celda.
- 29 ¡Ara eres mare! - De Arturo Casinos
- 30 Dos secrets en dos femelles. - De Francisco Palanca y Roca.
- 31 Un sastre de... carreró - De Antonio Virosque.
- 32 Mariano, toca... ¡Mec! Toca... ¡mec! - De Ramón y José Morell. - Música de Miguel Asensi.
- 33 ¡Polvos venenosós! - De Francisco Pierrá v Luis Candela-Versió valensià de José M.ª Garrido

Eduardo Buil

EL GANCHO

Choguet lírica en mig acte y en prosa.

Estrenat en el Teatro Moderno, de Valensia,
el día 23 de Mars de 1927.

Música del mestre MARIANO BARÓ BORI

IMPRENTA

Editorial "ARTE Y LETRAS" Avenida Victoria Eugenia, letra V. - VALENCIA

TELÉFONO 679

DEDICATORIA:

*Al creador de tipos populars
plens de vida, Fausto Hernández
Casajuana, en tot mon afecte y
amistat*

L' AUTOR

ES PROPIETAT

Ningú podrá reproduir-la ni representarla sense autorisació del autor.
«La Sociedad de Autores Españoles», es la encarregá de consedir o
negar el permis pera representarla y cobrar els drets.
Queda fet el depòsit que la llei mana.

REPARTO

PERSONACHES

ACTORS

D. ^a CLOTILDE	50	añs .	CONCHA GORGÉ
PILITA.	21	» .	FINITA MATEO
PEPICA.	25	» .	ENRIQUETA ROIG
SEVERINO.	25	» .	JULIO ESPÍ
DON ANSELMO.	51	» .	MANUEL ROIG
DON ROC.	50	» .	PACO FERNANDEZ

Doña CLOTILDE; té sincuanta anys y encara fa goig y per molts anys que li dure. Ordinaria en el seu oriche, la convivencia en son marit, persona de millor educació, no l'ha polida gran cosa. Es modista, y entre ella, sa filla Pilita y Pepica duen avánt el talleret.

El marit té un destinet de poca monta.

PILITA; chiqueta... de 21 anys que pareix qu'en tinga 12 a chusgar per el moño, la falda y les mànegues que més existixen en la fantasía qu'en la realitat. Morteta de ganes de tindre novio. Es desinvolta, coqueta, pero la fam de novio hu chustifica tot.

SEVERINO; fill d'un amic de papá, don Roc. Severino es més curt qu'un pel de pusa. Pareix mentira que siga un home fet. En la vida ordinaria es com quantsevol atre, pero davant de Pilita, es que no sap disparar una. Els ulls li parlen, pero lo qu'es la llengua... com si tinguera rampes. Vol a la chica desde fa temps, pero es tan tímit qu'a vegaes pareix tonto.

DON ANSELMO; una bella persona que tot hu fa bo.

DON ROC; el revés del seu fill. Dicharachero, jovial y atrevit. Un amador de los «buenos tiempos» qu'encara li queda algo d'entonses.

PEPICA; ofisialeta de doña Clotilde y amiga fraternal de Pilita.

ÉPOCA ACTUAL

DRETA Y ESQUERRA LES DEL ACTOR

ACTE ÚNIC

La essena representa una saleta neta y modesta en la que pot haber un maniquí y en la paret algún figurí elegant. Porta al foro. Balcó a la dreta. Un atra porta a la esquerra. Sobre una cómoda, pastes en una bandeja y licors. Sobre una cadira, un tabaquet. L'acsió per el matí el día de la Mare de Deu del Pilar. Un almanac en la paret señala el 12 de Octubre, sant de la filla de la casa. En essena, mare y filla ordenant-ho tot.

Clotilde Filla, vinga, no t'entretingues y vesposant en orde les cadires que huí va a ser un día de molt de mareig. Pepica té que vindre a felisitarte y segurament, també don Ròc...

Pilita Qui més m'interesa es son fill Severino. Mire que sería feta que no vinguera. ¡Ay, mare!, ¿qué me dirá?

Clotilde Res, feste conte; ¡si eixe no parla! Pero, ¡vamos!, ahír casi m'arribá a dir deu paraules seguides. ¡Un discurs!

Pilita ¿Y qué li digué? Vinga, parle.

Clotilde Si no me deixes. ¿A tot asò qué farà ton pare que no ix?

Pilita Que fasa lo que fullga. Vinga, ¿Qué li digué?

- Clotilde Distreta). Es el cás que no m' enrecòrde si li he posat sucre al café en llet del seu desdichuni o no.
- Pilita ¿Vòl parlar?
- Clotilde ¡Ah, sí! ¡Me digué: demá de matí aniré a sa casa a les onse. Demá seré felís o desgrasiat per a sempre.
- Pilita ¡Ay, per fí! Porque son ya les tres vegaes que se desidix a ser felís o desgrasiat per a sempre. Y en cuant el mire, no en dispara una, ¡quina rabia d' hòme!
- Clotilde Y a tot això aguantant les colilles de son pare que fuma més qu' un carabinero y les visites del pollo un mes darrere d' atre mes y sinse ferse avánt o arrere, donant que dir y no dient ell res. ¡Si no fora que tens 21 àns y... encara no tens novio!...
- Pilita Díhuit, mamá.
- Clotilde Vintiún, filla, manco un més. ¡Si lu sabré yo!
- Pilita Mamá, ¡qué pòc galant eres per a mí! ¡Díhuit àns y trenta sinc mesos, pero díhuit!
- Clotilde Si no fora que té dinés y que tú el vòls...
- Pilita ¿Yo?
- Clotilde Tú, si, tú; si no fora aixina, ya l' habera tirat per el balcó.
- Pilita ¡Ay, no, mamá; huí que de pas que me felisita, vindrá a declarárseme, no!
- Clotilde Ves, amaga asò, que no vecha el tabaquet, que té unes calses tehues amichanáes. (PILITA l' entra e ix ensegulda arreglantse el moño). Sí, dóna que te vecha ben guapa.
- Pilita Ya m' ha pasat hòra y micha en el tocaor. Veches.

- Clotilde A vore, vine que te vecha a la claror.
Les petilles no están mal. (Va al balcó.
- Pilita M'ha posat «jugo de rosas» en els
llavis, y en les galtes, polvos fins; yo
crec qu'estic be.
- Clotilde ¿Y t'has llavat la cara?...
- Pilita ¡Quines preguntes tens, mamá!
- Clotilde No; es qu' a mí m'ha susoít més d'
una vegá empolvarme y pintarme y
olvidárseme el llavarme la cara.
- Pilita Mirant per el balconet). ¿Es aquell?...
- Clotilde No; éixe té masa aire pa caminar.
Severino pareix que tinga pòr de fer
mal als adoquíns. A vore si no vé.
- Pilita No farà falta; encara no son onse. Ya
vorás com tocant les onse en el re-
llònche del Micalet, el vorém entrar
com de costum.
- Clotilde El vorem entrar tan tímit, tan ridí-
culament poqueta cosa com sempre.
Ay, filla, ¡quíns hòmens! A este pas
haurás de ser tú la que se declare a
ell. Yo no sé en qué pensa. Sinc aans
venint pròu a sobint a esta casa,
mentchánsete a miraetes, sospirs y
a versets, y sinse ferse avánt. (Pausa).
¡Quína diferènsia en ton pare! Aquell
el primer día qu'em va vore va fer
lo sigüient: Baixava yo la escaleta
de ma casa per a anar a la compra y
ell puchaba al piso de dalt a cobrar
un resibo. Me trobá en el replanell
de l'escala y se me queda mirant en
uns ullòts que donaben pòr, y de
pronte va, agafa y que fa, me pre-
gunta: llecha,—¡Quína grasia tenía!—
¿Vosté té novio? No me vòl ningú, li
dic yo, y sinse encomanarse a Deu
ni al dimòni, me doná un bes, qu'es
bambolechá la finca, y cuant yo no

sabía que fer va y me diu. Torném els dos cap a dalt que vaig a preguntarli a ton pare a quin hòra vòl que vinga demá el coche per a durmos a la iglesia.

Pilita Mamá, ¡sí qu' anava a presa!

Clotilde Tant com éixe tararòt va d' espay. Te vòl, pues que te hu diga; no te vòl, que deixe el puesto a un atre. Asò no pòt ser.

Pilita ¿Y ell t' agrá, mamá?...

Clotilde ¿Y a tú?...

Pilita A mí m' es lo matix. Tú dius qu' es bòn chic...

Clotilde Té dinés; bòn chic.

Pilita El cas es que l'epica y Consuelo se li están ficant per els ulls y m' el tenen més marechat que un allioli.

Clotilde Pues, avívat, avívat, encara que siga en cues, que t' el van a furta.

Pilita Mamá, no tindrás la pretensió de que comense en Severino com el papá va comensar en tú.

Clotilde No, pero es que ya m' estic fartant d' eixe posma. Tú ya no estás per a pèdre el temps.

Pilita Sí, mamá, huí extremare la seducció, a vore, perque yo ya me vach consumint.

Don ANSELMO.

Anselmo ¿Qué ya estás apunt de resibir tots els homenaches?

Pilita ¡Pobreta de mí!

Anselmo Vine, qu' el pare te felisite. Que sigues molt dichosa. Tin sinc durets per a agulles. (La besa y l' ils dona.

Pilita Gracias, papá.

Clotilde Yo ya l'ha felisitá este matí aváns
d' alsarse. (Timbre.

Anselmo Veches quí ha tocat. (Obri PILITA.

Don ROC, molt efusiu, abrasant a tots.

Roc Ave María, dins.

Clotilde Caramba, don Ròc.

Roc Qué, ¿cóm seguixen, tú, pimpollo y
vosté, señora, no menos pimpollo?...

Clotilde Yo ya estic maná a retirar.

Roc No ofenga a nòstre Señor. (Mirant a mare
y filla). ¡De tal palo!...

Pilita Hòme, no estic tan primeta... que me
compare a una estella.

Roc Vosté ya sap lo qu' he vollgut dir.

Anselmo Vinga, no gastes romansos y asentat.
¿Ya has armosat?...

Roc Fa pòc. Qué, ¿cóm va comensant el
día del teu sant, Pilareta?...

Pilita Pròu be.

Roc Te felisite en còr y ánima; ya saps
lo molt que vos vullc. Ton pare va
servir en mí en la guerra de Cuba y
la nòstra amistat ha sigut desde en-
tonses cada día més ferma.

Pilita Moltes gracias, don Roque.

Roc ¡Que Roque! Ròc a seques, Ròc dit
aixina com si esmolares un gabinet.

Clotilde ¿Y el seu fill?

Roc Encabant vindrá. ¡Quín pifiente! Cuan
he eixit de casa, estava ya dos hòres
fentse el moño, s' ha afeitat, s' ha
perfumat y llavat de cap a pèus. Pa-
reixía qu' anara a guañar el primer
premit en la exposició canina. ¡Qué
pòc se sembla a mí que soc tan clar,

tan al sa y al pla! Mare de Deu, que si no volía el trache ésto perque la ralla del pantaló estaba aixina o aixana, l'atre perque si pitos que si flautes. ¡Che, ni qu'anara a demanarte relasións!... (A PILITA.

Pilita

¡¡Ay!! (Prou esacherat.

Roc

Che, ¿eixe, ¡ay! qué vòl dir? ¿Que hiá cacau per lo mich?...

Clotilde

¡Deu me valga!, no; es que la chica tindrà algún agobio.

Roc

Mire, yo també soc poeta:

La chica que té un agobio,
que me fiquen en la gabia,
si no es que la té en Babía
el desig de tindre novío.

Lo demés son... vejigas de ánade.

Clotilde

¡Quín hòme este! Sempre tan festiu.

Roc

Sí, señora, yo, sempre mascle.

PEPICA, per el foro.

Pepica

¿Se pòt, mestra?

Clotilde

Avánt, filla meua.

Pepica

Molts anys.

Pilita

Grasies, Pepica. (La besa.

Roc

Che, escolta, ¿d'hón has tret este cromó?...

Anselmo

Ché, Ròc, que ya no te para be.

Roc

Genio y figura...

Pepica

Com está vosté, don Anselmo.

Anselmo

Content per ser huí el sant de la chica.

Clotilde

Saluda al señor. Es don Ròc Cervera, íntim amic de casa y pare de Severino, eixe chove que vé tan a sobint.

Pepica

Ah sí, «Miqueta».

Pilita

¿Qué dius?...

Roc No; si no m' ofenc. Pareix mentira que siga fill meu. Es tonto del cap. Eixe seria capás d' estar en vosté tres hòres sinse dirli qu' es una presiositat.

Pepica ¡Ché, cóm s' estira!

Clotilde Ara vorá, don Ròc, ¡asò es una maravilla! Esta chica canta com un rosinyol.

Anselmo Ya la oirás.

Pepica Vinga, que m' afronta. No diga això.

Clotilde Fren un dolset, y canta.

(Oferintlos en una bandeja.

Pilita Sí, que me prometeres cantar hui per ser el meu sant eixe cuplet tan bonico qu' has deprés no sé ahón, y que cantes treballant.

Pepica Ah sí; «El cuplet del Lulú».

Clotilde Vinga, ¿pero te menches el dolset o qué?...

Roc ¿O s' el mencha o me menche yo tota la sucrería?... (Anant cap a PEPICA.

Pepica ¡Uy! ¿Ahón va?

Roc A mencharme la sucrería qu' es vosté.

Clotilde ¡Quín hòme!

Pilita Ya tarda Severino.

Roc Estará encara traentse la ralla.

Anselmo Vinga, a cantar.

Roc Tots callats.

Pepica Com vosté vullga.

Tots ¡Bravo!

MÚSICA

Pepica Lulú comprá uns bombóns
armeles y piñóns
Per a un goset que val un dineral.

Tots Un dineral.

Pepica No sé quín encant té
qu' en ell Lulú va y vé
més deu ser un encant molt prin-
cipal.

Tots	Molt prinsipal.
------	-----------------

Pepica Perque cuan el cuiden
 en tant de cariño,
 una grasia fina
 deu tindre el chicho.

Lulú... Lulú
déixam un día el goset
y compendré per qué tú
no te canses de tindrel sempre tan
(propet.

Tots (Al estribillo).

* * *

Pepica Farán hasda Madrit,
un camí tot seguit
la pista de carreres asfaltá.

Tots	Tota asfaltá.
------	---------------

Pepica Podrem dormir así
y anar hasda «Madrí»
a mencharse en la Corte l'armorsar.

Tots El armorsar.

Pepica Y yo em trobe boba,
 pues costará igual
 anar a la Corte
 qu' a Benicalap.
 Lulú, Lulú
 asò va a ser de pistó
 eixa pista pistonuda
 qu' a Madrit anirém en quatre bots.

Tots (Al estribillo).

Pepica El moño a la garsón
huí es gasta en tot el mon
y es còsa que més rara no pòt fer.

Tots Que no pòt fer.

Pepica Pues res tan femení
com moño llarc y fí,
que l'encant de la dòna es lo primer

Tots Es lo primer.

Pepica Pues si a les chiquetes
de deu o dotse anys
tallat els agrasia,
machors... no es igual...
Lulú, Lulú
corre a presa p' el carrer
que vaig a tallarme el moño
m'en vaig a presa a casa el barber...

Tots (Al estribillo).

* * *

Pepica Valensia es un fangar;
no es pòt caminar
perque si te descuides caus als clòts

Tots Te caus als clòts.

Pepica Pues p' els carrers se veu
sanjes per tot arreu
y pa saltarles tens qu' anar a bots.

Tots Anar a bots.

Pepica Pareixen trincheres
d' algún gran combat,
y si te descuides,
te trenques el cap...
Lulú, Lulú,
reclama a l' Achuntament
que mos posen aeroplanos
per a poder travesar els carrers.

Tots (Al estribillo).

PARLAT

Clotilde Molt be, molt be.
Pilita T' estic molt agraida.

- Anselmo Si vòls, repetix, menchan més que te hu has guañat.
- Roc Che, yo m' en hauré d' anar. Ara ya t' ha felisitat y he tingut el gust d' escoltar a esta Galli-Curei.
- Pepica El cursi será vosté.
- Roc Yo parle d' una gran cantant, d' un atra.
- Pepica Pues yo també m' en vaig. Que acabes de pasar el día molt felís. (Besos, etc.
- Roc L' acompanye.
- Pepica (M' el deixe en la primer chirá de cantó.) Hasta luego. Pase vosté.
- Roc No, vosté primer. ¡Olé, la reina de la gracia! (Mutis molt animats els dos per el foro.
- Tots Adiós, adiós.
- Pilita Ay, mamá, ¡qué contenta estic!
- Anselmo Res te falta, filla. Sí que pòts considerar-te felís.
- Pilita Me falta, ¡ay, pare meu!, lo qu' her-mosecha la vida; me falta el voler de Severino.
- Anselmo ¿El vòls molt, filla meua?
- Pilita Molt, papá, pero no dec agradarli porque no me diu res.
- Anselmo Pues si t' agrá, no te faltarán encants per a atrauretel. El teu papá no vòl més que la teua felisitat. Ara m' en vaig a la meua faena. Hasta la nit. Que pases un día molt felís.
- Clotilde Adiós, Anselmo.
- Anselmo Adiós, Clotilde; adiós, Pilareta, que tot quant desiehes te ixca huí en be. (Mutis foro.
- Pilita Gracias, papá.
- Clotilde De huí no pasa. Ya no deu tardar Severino. Lo qu' es huí el meu regal va a ser donarte la felisitat. Ya vorás si la mamá té gancho per a posarlo en el disparadero.

Pilita Fes lo que vullgues pero que no puga pensar res mal de mosatros.

Clotilde No tingues pòr. Mira; ya el tens ahí.

Pilita ¿En qué l' has conegut?

Clotilde En el puchar de la escala, que pareix que tinga pòr de chafar els taulellets. ¡Quín hòme! A eixe li pica una abespa y no se la lleva per pòr de que se li incomòde. (Timbre.

Pilita ¡Ay, ya está así! ¡Cóm me bat el còr!

Clotilde Apañat les patilles, serenitat, grasia... y gancho. Obri. (PILITA obri.

Entra SEVERINO. Ve planchat, pentinat, en un ram de flors en la mà, pero tímit, emosionat.

Severino ¿Se pòt?

Clotilde ¡Hòme, pase; al cap de sinc aña que ve a esta casa encara pregunta si se pòt!

Pilita En permís de la mamá, ya sap qu' está vosté en sa casa.

Clotilde ¡Qué guapo vé!

Severino ¿De veres? Ay, señora, qué felís me fa. ¿Y a vosté, Pilita, que li pareixe?

Pilita Yo no l' he mirat encara. La mamá díu que les señoretas dehuen baixar la vista davant dels hòmens

Severino Ah, pues, mírem, mírem.

Pilita ¡Quín ram més bonico! ¡Qué felís será la dòna a la que l' il regale!

Severino Es... per a vosté.

Pilita ¿De veres?

Severino Si... Yo, les flors, com a vosté li agraden y es que les flors son... sí, son per a l' amor, son, son...

Clotilde Mos entrarà sòn si seguix aixina, pero continúe.

- Severino No sé, ya m' ha tallat.
- Clotilde ¿Ahón?
- Severino No; que m' ha tallat la paraula. Prén-gales com la pròba de un afècte molt gran.
- Pilita Gracias, Severino.
- Severino ¿Vòlen que m' asente?
- Pilita Ay, vosté dispense. Tinga.
(Oferintli cahira.
- Clotilde ¡Qué pôc atentes som! Prenga cahira.
(Lo mateix y al mateix temps.
- Severino Gracias; en una en tinc pròu. ¿Y ara en quína m' asente? Perque yo no vulle ferli un feo a una señoreta com Pilita que per a mí es... ¡ay, no puc! y a una señora com vosté qu' es tan, tan, tan...
- Clotilde Hòme, vosté es una campana... Sentes asÍ. (Casi el senta a la forsa en una.
- Severino Vosté dispense. (S' alsa.
- Clotilde No hiá de qué.
- Severino Mare de Deu, ¿y ahón tire el sigarro? Tot tan net...
- Clotilde Tírel en eixe rinconet.
- Severino No; podría chafarlo Pilita y cremar-se eixos pehuets de charòl tancats en eixes sabatetes de chesmil; ay, no; al revés, bueno, el chesmil del charòl dels pehuets... perdonen; m' he fet un lío. (S' asenta.
- Pilita No se prèocupe. Yo he entés el piropo.
- Severino Ah, sí, ¡qué felís me fa! Vosté dispense, doña Clotilde. (S' alsa.
- Clotilde Está dispensat. (S' asenta SEVERINO.
- Pilita ¡Cuán li agraix les flòrs. Elles parlen de algo que vosté no diu!
- Severino Sí; yo no puc expresar be, perque, perque...

MUSICA

Severino Yo soc molt tímit, molt tímit, molt tí-
(mit

tot m' aturrulla, tot me sorpren,
y cuan vulle dirli lo que volguera
ni a dures penes me naix la veu.
Yo be volguera ser més explísit
y poder dirli lo que la vulle
pero m' enredre, pero m' achare
y no sé dirli: Te vulle a tú.

Pilita Molt coqueta).

M' ha parlat un aviaor,
m' ha parlat un gran señor,
un artista y un trompeta,
el amo de la escaleta,
y no sé a quín elechir
per quín m' ha de desidir
perque ya em tòca l' aleta
del meu còr eixe trompeta
que me vòl com no es pòt dir.

Severino ¡Ay, no diga que sí a ningún hòme
que yo senc un voler en fe sega!
¡Ay, esperes que yo em desidixca
qu' el meu còr de cariño s' entrega!,
pero tinc la paraula tan curta
si me talla la veu ma ilusió
y no sé lo qu' em passa que calle
mentres senc un glatit de passió.
Estic esperant.

Pilita Estic aguardant.

Severino La veu del amor.

Pilita L' esclat del meu còr

Severino Yo vulle a una dòna
qué val un tesòr.

Pilita Quí es, ¿yo no hu soc?

Severino Aguardes que hu pense.

Pilita No l' aguante yo.

(Al-ritornello de la música ballen agarrats de la má en
molta animasió y acaben en una postura que provoque
l' aplauso.

PARLAT

- Clotilde Això ha estat bé. Pareixia com si vosté fora eixe hòme enamorat que té tant de respècte—un respècte improsedent y exsesiu—y no s' atrevix a confesar a la dòna que vòl el seu cariño. ¿Es vosté?
- Severino Yo... aixina de còlp, no sé qué dirli. Se me pòsa un nuc en la gola y...
- Clotilde Diga, yo soc una hòna amiga de vosté, el meu marit el vòl moltíssim.
- Pilita Y yo també el vulle.
- Severino Ay, gracies, repetixca això porque no hu ha oít be.
- Pilita Res, qu' el vulle.
- Severino ¿Molt?
- Pilita Sí, com a un amic.
- Severino No.
- Pilita ¿No vòl qu' el vulle aixina? ¿Cóm pues?...
- Severino Com a...
- Pilita ¿Com a un chermá?...
- Severino No, tampòc.
- Pilita ¿Com a un pare?...
- Severino No, may.
- Pilita ¿Pues, cóm?
- Severino ¡Ay, no me comprén! Tindrè que dirliu y no me ix, no puc.
- Clotilde Anem a vore. ¿Y vosté li agradaría una dòna neta, curiosa?...
- Severino Sí.
- Pilita Mamá, la meua amiga Lola ha dit qu' en el rincó més amagat d' esta casa, cuan yo neteche se poden menchar sopes. ¡Mira qu' es bona!
- Clotilde Es chustisia. (A SEVERINO). ¿Y que fora cariñosa, amable?...
- Severino Moltíssim.

- Pilita Mamá, mamaíta, ¡cuánt te vullc, ay qué guapa haurás sigut cuan tant hu eres encara! Vine que te done un beset.
- Clotilde Es un áncHEL. (A SEVERINO. ¿Y que fora humil, respectuosa en sos machors?
- Severino Això sobre tot.
- Clotilde *Chillant*). Pilita, hiá un granet de pols damunt de aquella cahira. Això no está be, això es indigne de tú.
- Severino No la riñga.
- Clotilde *Furiosa*). Per manco, m' han pegat a mí una palisa.
- Pilita *Molt humil*). Vaig a netecharo en seguida, mamá, perdona. Tens rahó. Dispénsam. (*Torca la cadira*).
- Clotilde ¿Ha vist que humil, que cariñosa, que neta?
- Severino Ya hu veig. Asò es natural en ella.
- Clotilde Y tan natural; tot en mosatros es espontáneo, apareixem en tots nostres defèctes, tal com som. En mosatros no vorá may picardía.
- (*Pausa embarasosa. Veent qu' ell no diu res PILITA el mira en rabia, s' alsa, va al balcó, s' apaña el moño y a espales d' ell li pega una puñá al ram de flors. Per fi se li ocurrix una idea que fa botar a SEVERINO.*)
- Pilita Mamá; ya qu' estás tan ben acompanyá y encara que siga una descortesia, yo confíe en que Severino sabrá disculparme.
- Clotilde *Sinse compendre*). ¿Qu' es lo que vòls, filla?...
- Pilita Que quedí ahír en éixes coentes de Manolita y de Teresa en anar huí a estes hòres a sa casa per a...
- Severino Son molt bònes amiguetes mehues.
- Pilita El felisite.
- Severino Sòls sería mereixedor de felisitasións si vosté...

- Pilita ¿Yo, que, Severino? (Molt melosa.
- Severino No, no res.
- Clotilde Digues filla.
- Pilita Pues que vòlen parlar-me d' un tonto al que li están prenint el pèl. Y de pas, ya que tú eres tan bònna que consentixes, aniré en Arturo.
- Severino ¿Quín Arturo?...
- Pilita U dels sers que més vulle en lo mon.
- Severino ¿Qué díu, Pilita, que díu?, Dígam que no es sèrt, no, vosté no vòl a eixe Arturo.
- Pilita Ya hu crec qu' el vull. Te un pèl tan suau, tan fí, es tan simpátic, tan cariños.
- Clotilde Mire si el vòl que totes les nits li dona un bes.
- Severino ¡¡Señora!!...
- Clotilde Y ell també la besa y hasta li llepa la má.
- Severino ¿Y a vosté li agrauen eixes porque-ries?
- Pilita Mire; no hiá còsa bònna que yo menche que no la taste ell. Els bombóns que vosté me regalá l'atre día, ell també els tastá.
- Severino ¿Pero qué díu? ¡Yo estic tonto!
- Clotilde Ya fa temps.
- Severino Ah, no, Pilar; yo no puc consentir aixó. La meua dignitat...
- Clotilde ¡Pero qué dignitat ni qué coletó! ¿Vosté quí es per a opinar sobre els cariños de ma filla?
- Severino Ningú, pero a este pas, el afècte de Pilita cap a eixe malaít Arturo, va a arribar no sé hasta quín punt. ¿Y es que vé Arturo per la nit a vórela que díu vosté qu' el besa?

- Pilita Està casi sempre en casa, excepte cuant fa alguna escapaeta, com ara, veu, ara s' en ha anat. El besa al despullarse, y ell s' en pucha al llit de Pilar, se chita tot estirat y dormen chunts.
- Severino ¡¡¡Señora!!! ¿Per quí m' han pres a mí? M' en vaig, m' en vaig per a no tornar. ¿Ahón t' has ficat, Severino? Asò no es pòt aguantar. Pero sòls voldria saber quí es eixe Arturo per a coneixer a hòme tan afortunat.
- Clotilde ¿Quí li ha dit a vosté que fora un hòme?
- Severino Vostés.
- Clotilde No es sèrt. Mosatros no ham dit tal còsa.
- Severino Arturo, el pèl suau, simpàtic, cariños.
- Clotilde Pero es que vosté no ha comprés qu, Arturo es un Lulú que té Pilita.
- Severino ¿Un gos?...
- Clotilde Sí, señor, qué vosté, ¿qué s' había figurat?... Así no ha habut més pecat qu' el de la seua imachinasió. Así no ham dit res que no fora desent.
- Severino Les apariènsies... no me negarán que...
- Pilita Les apariènsies engañen.
- Clotilde ¿De mòdo que vosté había arribat a ofèndremos en el pensament?
- Pilita *Plorant*). Ay, mamá, ¿qu' haurá arribat a pensar Severino de mosatros?
- Severino Perdó, perdó.
- Clotilde Y a tot asò, ¿en quín dret? ¿Es vosté chermá, pare, marit o novio de la chica?, ¿qué l' impòrta a vosté?
- Severino No, no hu soc, no soc res; pero quí sap si un día em desidiré, li obriré

mon còr y ella em dirá que sí... Tardará, un añ, dos, tres quatre, ¿pero quí sap?

Pilita No, no se molèste, perque el disapte pasat me va parlar Enrique—, y este no es un goset—, es un hòme guapo, més que vosté, que díu mil paraules per minut, que me pense que me va a tornar loca y esta vesprá li diré que sí. Ah, mire, allí está, en el faròl del cantó. (Com si parlara en algú). Hola. Ya está allí. ¡Qué templat es! ¡Y quina labia té!... (SEVERINO va cap al balcó).

Clotilde Ahón va vosté. A auxar a eixe chove que ve en bòna intensió. A que ell se crega lo que vosté no es.

Severino Estallant). Pilita, per Deu, no em martirise més. Yo la vulle en deliri, en tota l'ànima. No li diga que sí a eixe hòme. Y, es que mirantla, no m'eixia la veu per a dirli lo que m'inspira, pero no, yo no vulle que me la furtén, yo soc capás de matar a Enrique y a Arturo y al Panto de Sevilla si me intenten llevar una gota del teu cariño.

Clotilde Este no es mí Juan. Me lo han cambiao.

Pilita Tonto, no comprenies que yo t'esperaba y tú no dices això qu'has dit.

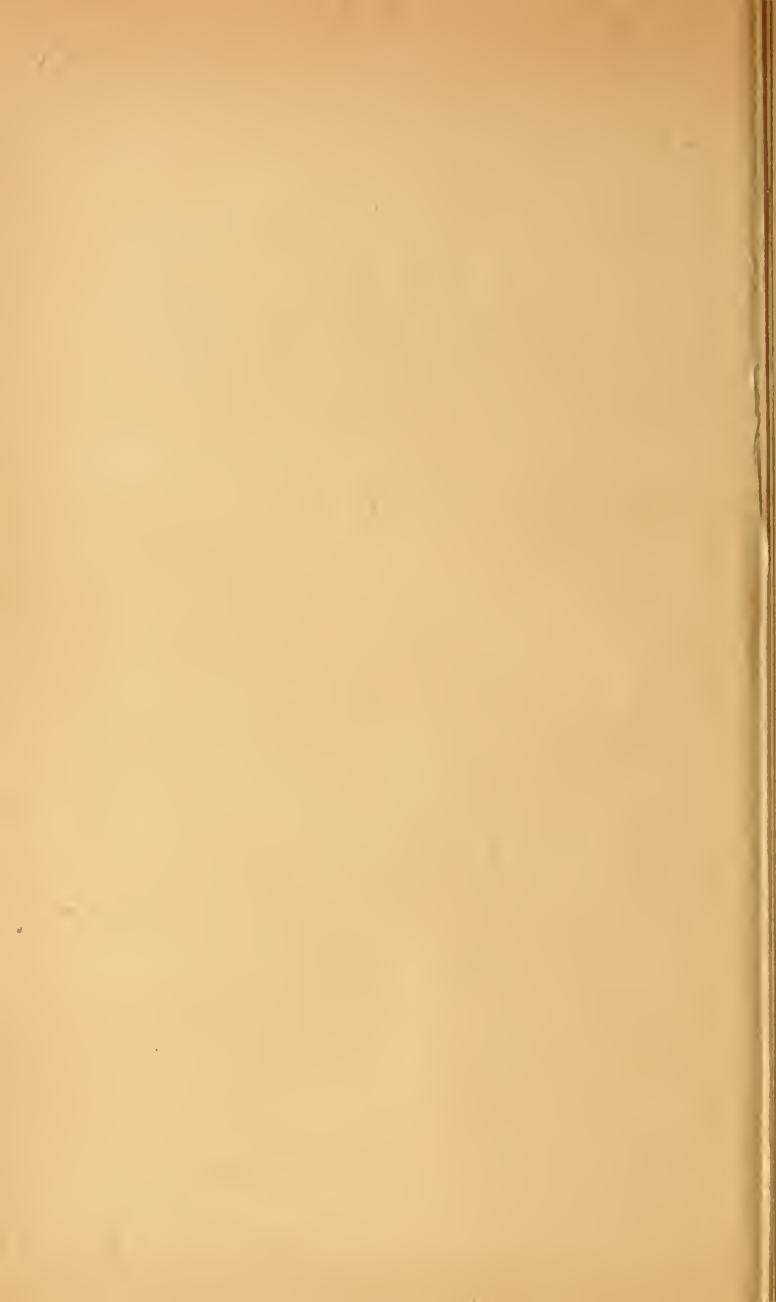
Clotilde Pobretes dònesh, sempre aguardant sinse poder dir lo que senten, sinse que les estiga be demostrar lo que duen dins del còr. Aixina ham sigut mosatros. Vosté no haurá vist en mosatros la menor indicació.

Pilita En mosatros no vorá vosté picardía. No som com eixes que hu fiquen en els nasos. Mosatros encara que som de Rusafa no tenim picardía per a tirar el gancho.

Severino ¿Pero me vòls?
 Pilita ¿Y tú?
 Clotilde Carabasa, carabasi, ¿vosté me vòl a mí?
 Severino ¿Y vosté doña Clotilde?
 Clotilde També, fill meu.
 Pilita Per fí digueres lo que senties.
 Severino Ya no soc tímit, ya parlí clar.
 Clotilde ¿Y sou felisos?
 Severino Per a lograrlo
 falta del públic una palmá.

TELÓ RÁPIT

Recull de versos de EDUARDO BUIL

Versos llegits en el Saló Novedades, la nit de la funsió
a benefisi del actor malalt, Enrique Andréu.

Aquell Enrique Andréu de la grasia festiva,
de la rialla clara,
de la frase oportuna y decisiva
que esclatava com flòr sobre sa cara,
calla huí, presoner, per dolensia molt gréu
qu' el reté, tot ñugat en el llit del dolor
y la essena vernácula per la ausènsia d' Andréu
ha perdut la més viva sensasió de color.
En els tipos chulescos y en els tipos de l' hòrta
ell sabía donarlos una vida espesial,
era còsa vixcuda, y al obrirse una pòrta,
día el públic: ¡Perfecte, no es pòt fer més real!
En el gesto, en el aire, en la boca que ría
en l' asent pur y pròpi, en el víu ademá
la presènsia de Enrique era un bes d' alegríá
qu' es donaba en la essena com no es veu ni es
(vorá.

Andreuet es artiste de les époques clásiques
cuan les òbres teníen més sabor, més regust,
de cuan ya se posaben les arrels, pedres básiques
d' un teatre qu' encara no aufegaba el mal gust,
qu' un milacre el retorne fòrt y sá a nòstra essena
que s' allunte el perill,
que sa risa huí mòrta y atres vòltes tan plena
torne pronte a la essena que l' adora com fill.
Volgut Enrique actor, volgut Andréu
que huí passes gran crisis de mal y de tristor,
yo huí pregue en bé nòstre que no t' olvide Deu
y per bé del teatro te lliure del dolor.

L' ALBAET

A LA BLANCA MEMORIA DE NENE PAQUITO

Míralo dins la capseta
tan blanc, tan pulcre, tan net.
Per totes bandes té flòrs,
té chesinto i papaver.
¡Com les flòrs han de morir-se,
que se pudrixquen ab éll!
Encara sonriu sa boca
i es qu' ara está vent el sèl.
Fillet de la meua vida
fill del meu còr, anhel meu,
eres tú masa bonico
per a viure así, angelet.
No te mòrs, es que per ser-ho
te crida al seu costat Deu.

.

¡Cóm plòra la mare, cóm
plòren tots al infantet!
Plòren tots com ploraría,
si plorara, el bell roser
al que li arranquen la branca
més polideta que té;
aixina plòra la mare
que li arranquen el fillet.

.

Han vingut quatre fadrines
per endurse l' albaet
cap a la tèrra ya oberta
qu' el guardará eternament
com l' estuig guarda la chòya
presiosa de valdre inmens.
¡Cóm dobla la campaneta
que te veueta de archent!...

De la iglesia escapa una
brafada de pur insens,
y la mare plòra y plòra
cuan s' enduen el fill seu.
Calleu pardalets de l' horta
per la mòrt del infantet;
calla, sequia rumorosa,
el teu resó tan intens;
detingause, flòrs bledanes
qu' s' obriu este moment.
Canta, canta, campaneta
de la veueta d' archent
tu que cantes en festes
i cuan moren els chiquets.
¡Obri els brasos Verche Santa
no li neges ton voler.
La capsa blanca está plena
de ròses y de clavells.
Feu, Mare de Deu, que estiga
el meu fill al costat teu,
que tu també fores mare
i vares pèdre al fillet.

SENS TITOL

Tinc un disgust qu' em destròsa
¡Quína pena, Vege santa!
Ma mare... ¡Quína vergoña!
No; la mare may es mala
es com un ángel de pura,
pura com la llum de l' alba,
pero es el cás que ma mare
no s' ha portat com Deu mana.
Ella vea que patía,
qu' un trachet me fea falta,
que estaben totes trencaes
les sabates que portaba,
que yo demanaba pá
y qu' el pá faltaba en casa
y... solament de pensaro
se me fa ròcha la cara.
—Che, pareix hasta mentira ,
conque ta mare es...

—¡Acaba!

si es que t' estimes la vida
no digues una paraula.
Ma mare es bona, molt bona,
es com la Verche de Santa
y aquell que me la llastime
o no la respete masa,
a eixe chure per ma vida
que yo li partixc el ánima.

APRESENTA DE MARE

La mare de Pilareta
es trôba mala, molt màla...
El meche que la visita
ha dit que no pôt salvarla.

Pilareta no té pare,
sòls té a sa mare de l' ànima,
que son pare fon un pillo
que no ha conegut encara
y segurament, chamay
el vorá l' abandonada.

Sòls té a sa mare, y sa mare,
¡qué pronte que va a deixarla!...

Pilareta té una nina,
una nineta molt guapa
amb sa caroteta ròsa,
amb sa careta de nàcar.

Ella li ha fet un chipó,
una brusa y una falda.

Sòls té a sa mare... y la nina;
¡familia, no ne té atra!

Amb angoixes y entre llágrimes,
la que va a morir li parla:

—Filla, dolors hi há en lo mon,
més ningún com la desgrasia
de que se muiga la mare
deixante desamparada.

¿Ahón anirás a parar
quí te cuidarà amb el ansia
amb el cariño i l' amor
que la mare te cuidara?...

¡Deixante tan a soletes
la meua ànima es desgarrá!...

.

Cuan sigues machor, no vullgues
a un hòme si amb tú no es casa.

(La mare, encà que te ho diga,
ya sap qu' al còr no se mana)...
pero destròsat el còr
avàns que caure en la infamia.
¡No tingues may una filla,
guardat, Pilareta, guardat
qu' es lo més trist de la vida
poder morir i deixarla!...
Molt te vullc, pero en est' hòra
ben bé pague l' hòra mala
en qu' et duguí per ton mal
en el fondo de ma entraña.

.

Pilareta plòra i plòra
sens entendre una paraula.
De sobte, agarra la nina,
la de careta de nácar,
a la qu' ha fet un gipó,
una brusa i una falda,
i ¡oh, aprenenta de mare!
la nena es pòsa a agrunsarla.
La mare mòr sonreint.
La xiqueta grunsa y calla,
mentres de sons ulls de sèl
cau, ¡pèrta fina!, una llágrima.

NIT D'ALBAES

(SONET)

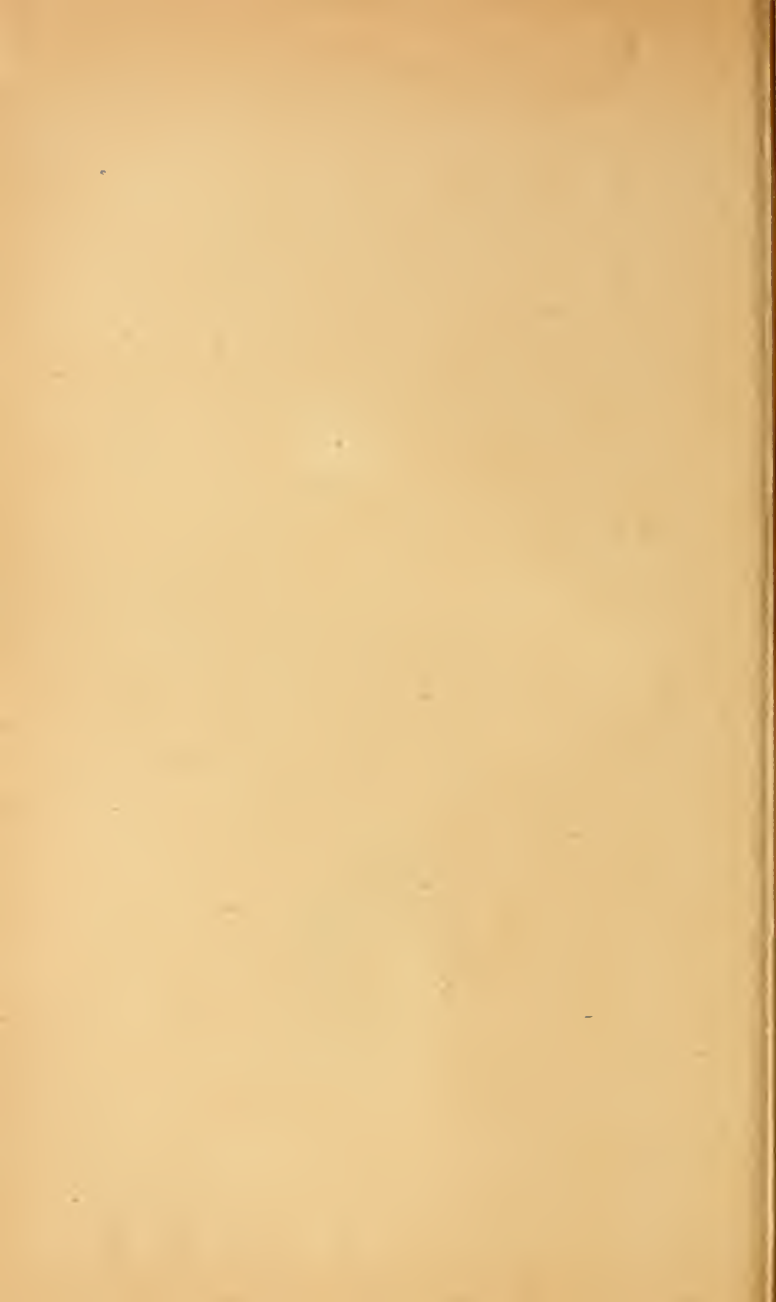
Tota l'hòrta está en calma; s'ha dormida
en son pròpi perfum, tan ubriagada,
que resta com donsella enamorada
somniaut amb son amor qu' es fé i es vida.

Silènsi august. La lluna beneída,
deixa la senda clara y platejada.
La barraca es coloma reposada
que dòrm son somni blanc, de llum reblida.

Xiula l'aire, suaument, entre l'arbreda
y el cèl creuen brillantes carabeles;
L'esperit de la Nit cruix com la seda;

De sobte, els llums subtils d' unes candèles
al llunt van obrint pas, y un' albá, leda,
florix, cantant l'amor, baix les estrèles...

- Núm. 34 En la Nochebuena. - De Felipe Meliá.
» 35 Anima valensiana. - De Ignasi y Concheta Ruíz (pare y filla).
» 36 Sense caraseta. - De Santiago Sallés.
» 37 El sant de la chica. - De José M.ª Garrido.
» 38 Els Reys dels chiquets. - De Felipe Meliá
» 39 La Oroneta. De Alberto Martín.
» 40 La demaná de la novia. - De don Estanislao Alberola.
» 41 La salvació de la casa. - De A. Virosque.
» 42 ¡Plora, plora, Visantet, - De Jesús Alvarez.
» 43 ¡Un home! - De Pablo G. Bonell.
» 44 L'alegría del dolor. - De Antonio Martín.
» 45 Els rivals - De José M. Garrido.
» 46 ¡Mareta santa! - De Paco Comes.
» 47 La peixca de la ballena. - De J. Peris Celda.
» 48 Soc del atre. - De Pepe Pradells.
» 49 ¡Mar adins!... - De Visent Alfonso. - Música de J. Manuel Izquierdo.
» 50 El As d' Oros. - De Felipe Meliá.
» 51 La indigna farsa. - De Eduardo Buil.
» 52 Amor... per agraiment. - De A. Virosque.
» 53 L'ombra del mal. - De Alfredo Sendín
» 54 La plaseta del Alivio. - De R. y J. Morell.
» 55 ¡Ya tens mare! - De José Gómez Polo.
» 56 La chiqueta. - De Daniel Herrero.
» 57 Pulmonía triple. - De José María Alba.

— NÚMEROS EXTRAORDINARIS —
LES GLÁNDULES DE MONO

De José M.ª Juan García y Enrique Beltrán

50 séntims cada eixemplar

L' AMO Y SEÑOR
o Refranera valensiana

De D. ESTANISLAO ALBEROLA. - Tres actes, UNA pta.

Están a la venta els tomos I, II, III, IV y V de esta Galería (50 actes) encuadernats en tela inglesa, al preu de 5 pts. cada ú.

OBRAS DE ESTA EDITORIAL

LA CUADRILLA DEL GATICO NEGRO

Por J. AZNAR PELLICER. - 3 ptas.

Novela de costumbres baturras, copia exacta
de la realidad. Se felicitará usted
de haberla adquirido.

— BIBLIOTECA STELLA —

Se compone de tomitos de bolsillo a 1 Pta. tomo.

VAN PUBLICADOS:

- 1.º TARDES DE PROVINCIA (Poesías) por J. Lacomba
 - 2.º AVENTURA DE VIAJE (Novela) por J. Aznar Pellicer
 - 3.º EL BUEY MUDO » por » » »
 - 4.º SENDAS DE LUZ (Poesías) por M. Bertolín Peña
 - 5.º EL SAFRANER-EMIGRANTES (Novelas) por J. Aznar Pellicer
 - 6.º LAS DOS MADRES (Novela) por J. Aznar Pellicer
 - 7.º LA QUE NO SUPO EMPEZAR, id. por Antonio Gascón
-

GALERÍA DE OBRES VALENÇIANES

Una obra semanal a 40 céntimos.

En tomos de 10 obras, encuadernación tela inglesa,
a CINCO pesetas tomo.

— ARTE VALENCIANO —

FOLCHI - SU OBRA :-: Por Juan Lacomba

Un voluminoso tomo profusamente ilustrado

En rústica: SEIS pesetas.

PICOTAZOS: Por M. Pastor Mata

Cada ejemplar, en rústica: DOS ptas.